

Mezőgazdasági termelés és piac (2.)

Kereslet, kínálat – minőség és ár

A mezőgazdasági termékek értékesítése formáinak változása kétségtelenül az integrációs tevékenység kibontakozásában a legeredményesebb. A statisztikai adatokból kiolvasható, hogy a szervezett termékértékesítésből (felvásárlásból) az állami gazdaságok 13, a termelőszövetkezetek 48, a háztáji és egyéb kistermelők (a nagyzemek közvetítésével) 39 százalékkal részesednek. Még egy érdekes tény említése: öt-hat évvel ezelőtt még a növénytermesztés termékeinek értéke majdnem megközelítette az állattenyésztési ágazat eladásainak értékét. Manapság már más a helyzet. Az állattenyésztési ágazatok aránya „elhúzott” a növénytermesztéstől. Jelenleg az arány: 60–40 százalék az állattenyésztés javára.

Azt is föl kell említeni, hogy a mezőgazdasági áru-termelésének szerkezetében a kedvező irányú változások ellenére is kialakultak nemkívánatos tendenciák. A szakemberek is megjegyzik: a piaci lehetőségeket meghaladóan gyors volt a vágóbaromfi-termelés és -értékesítés növekedése. Ugyanakkor nem nőtt kielégítő mértékben a gabona és egyes zöldségfélék és a vágómarha felvásárlási volumene. Végül pedig azt is kiolvashatjuk az adatok böngezéséből, hogy szőlőből, egyes zöldség- és gyümölcsfélékből, valamint burgonyából igen nagy volt az évenkénti ingadozás mértéke.

Az értékesítés, de még inkább a termelői árukínálat szerkezetét csak részben felelt meg a piaci keresletnek. Különösen tavaly éleződtek ki a kereslet és kínálat ellentmondásai: több termék-ből jelentős többlet, nehezen értékesíthető készlet és számottevő veszteség keletkezett, míg más termékek nagyobb mennyiségben is eladhatók lettek volna. Megemlítjük, hogy óriási mértékben adnak el mezőgazdasági termékeket a szegedi és a környékbeli termelők. Az ember szinte föl sem fogja a forintösszegek nagyságát, hiszen egyetlen esztendő során 7 milliárdnál is többet tesz ki a forgalom. A növénytermelési árak majd 3 milliárdot, az állattenyésztési termékek pedig jóval 4 milliárdos összeget jelentenek.

A mezőgazdasági üzemek – részben termelési szerkezetük szükség szerinti módosításával, részben a termékek minőségének, előkészítésének, csomagolásának javításával, esetenként új értékesítési formák keresésével – megpróbálnak alkalmazkodni a változó piaci követelményekhez. A kezdő háziasszony is jól tudja – a képzett közgazdászok pedig nagyon is tudják –, hogy a piac értéktétele utólagos, a termelési folyamat befejeztével válik ismertté. S e tekintetben hiába mondogatják a szakemberek, hogy kevés az időbeni előrejelzés a várható piaci viszonyokról, sőt sok esetben a termelői szerződések sem jelentenek megbízható garanciát a zavartalan értékesítésre. Tudomásul kell venni, hogy a piaci „pályán” nincsenek vitathatatlanul megfogalmazott, egyértelmű szabályozott kölcsönös előnyök, még a szerződösszegek esetében sem beszélhetünk igazán ilyenekről.

A termelők is és a vásárlók is tisztában vannak avval, hogy mikor „magasak az árak”, s e tekintetben gyakran ütköznek az érdekek. A termelőnek egyértelműen az az érdeke, hogy akkor adja el áruját, amikor éppen a legtöbbet kaszírozhat érte, a vásárló viszont akkor örül, ha a lehető legolcsóbban hozzájut a kívánt termékhez. Sem a mezőgazdasági termelők, sem a feldolgozó, forgalmazó vállalatok nem rendelkeznek megfelelő tároló- és (tartálék) feldolgozó kapacitással az esetleges terméktöbblet, illetve az értékesítési nehézségek átmeneti levezetésére. Ebben a szituációban a vásárló nevet, a termelő és az eladó legfeljebb könnyeket hullajt. Persze ez a „verseny” állandóan mozog: a feldolgozó, felvásárló vállalatok is törekednek a megváltozott követelményekhez alkalmazkodni. A korábbi, mereven elkülönülő magatartásukat mind gyakrabban tapasztalható szorosabb együttműködési készség váltotta fel. De még mindig fennáll az a gyakorlat, hogy egyes vállalatok nehézsége, lassúsága, az eltérő szabályozások, pénzügyi kötétségek azonban még gyakran fékezik a termelői és az értékesítési lehetőségek együttes és jobb kihasználását.

A sokféle újszerű kezdeményezés, együttműködési forma közül a hűsítő és az állattenyésztők kapcsolata a legeredményesebb. A szegedi szalámi-gyár például a mindenkor feldolgozási cél-

nak megfelelő ösztönző felárakat alkalmaz. (Például időszakos, minőségi, súly-, ütemezési stb. felárat fizet a vállalati követelmények teljesítése esetén.) A szabadpiaci sülőd-, malac-, takarmányárak a keresleti-kínálati viszonyok folyamatos figyelemmel kísérésével és szükség szerint időbeni hatékony beavatkozással biztosítják a termelői, tenyésztői érdekeltség zavartalanását. A megbízotti hálózat létrehozásával a kistermelők mintegy 80 százalékaának válogatott termelését a nagyüzemek szervezik. Az évek óta eredményesen működő szőlő-bor vertikumban, valamint az újonnan alakult fűszerpaprika-társulásban részt vevő termelő és feldolgozó vállalatok végtermék-érdekeltségén alapuló szoros kapcsolatát szintén újszerű együttműködési formákat jelentenek.

Azt is kiolvashatjuk az összegezésekből, hogy legkevésbé voltak sikeresek a zöldség- és gyümölcsforgalmazás szervezésének gyakori formális változtatásai. A kölcsönös érdekek érvényesülése helyett többnyire jelenleg is a szembenállás jellemzi a termelő és a felvásárlók kapcsolatát. A tavalyi, viszonylag bőséges terméstkülönösen sok gondot és jelentős veszteséggel tudták csak hasznosítani. A termelő körében erősödik a felismerés, hogy a többszörös, közvetlen értékesítés előfordulhat fel az ellentmondások.

Gazdag István

A tutajeresztő

A tiszai vízi közlekedésben a só- és a borszállításnak volt a legnagyobb jelentősége. Lápokon, tutajokon usztatták a sötét szegedi sópajtaiba, a fát ma is vizen eresztik hagyományosan, ahogy ezer évekkor ez előtt. A tutajokat Tápé fölött, az ún. fapiacon kötötték ki. Az 1890-es években négy, századunk elején már het szegedi gőzfűrésztel dolgozta föl a tömör fát, amelyet a kereskedők lombfaként vettek meg a Tiszára és a Maros felső szakaszának erdőiből.

A fát ott élő emberek vágták, lombtalantították és a folyóban kötötték fertyalokba. Összekötésükhöz gúzt, hevedert, drótkötelet, illetve olajkapcsot használtak. Több fertyal volt a tábla, amelyeket kötésbe erősítettek egymás végébe. Gyermekkorkoromban naponta láttam, amint úszott a végeláthatatlanul hosszú tutaj. Először a végén erős emberek kormányozták nagylapátú evezőkkel, közben jókorákat kiabáltak, mert éppen alattunk szándékoztak kikötöni. Partközélen hosszú farudakkal, a búszkékkel kapaszkodtak a mederbe, és a közeli vastag fűzfaderékba, s amikor a fatömeg vége partot ért, akkor a tutajokat egyenként más és más fához erősítették. A tutajt fapásztorok őrizték, akik fiatalabb éveikben tutajeresztők voltak. Külön faszöze volt a Milkonak, a Winklernek, a Szilványinak, a Lóvaynak, a Lippainak és a többi fátelap-tulajdonosnak.

A tapai – főleg a fölvegi – legények és házasságok nagyban regóta foglalkoztak faeresztéssel; téliidő-

nak a gyártelepen kaptak munkát. Nem véletlen, hogy az egyik régi családnak Tutajos a ragadványneve, a másiké – talán hajóépítő is akadt közöttük – pedig Super. (Csak sajnálni lehet, hogy a nagy múltú tápai fausztatóknak és a fapásztoroknak az emlékét nem őrzi utcanév.) A ma élő Miklós Szatyng István és Nagy Tusó Sándor, ősi vízzenjáró tápaiak sarjaiként, gyermekkoruktól fogva tutajosok voltak.

— Az én öregapám Tusó Pali vót – mondja Sándor bácsi –, olyan tusó állású, akit a tutajostársak neveztek így, aztán minik is Tusó gyerekkorok löttünk. A Milkonál vállalt munkát. A Szatyngok a Lippai emberei voltak. Öregapám maga mellé vötte fiait: az apámat mög a Gyura bátyámat. Fagyut-fagyig eresztötték, vagyis csak akkor nem úsztattak, amikor beállt a Tiszsa. Az olajok Tápéig hozták a tutajokat, máskor csak Szolnokig. Ilyen esetben apáméknak köllött érte mönni, onnatul úk eresztötték, amiért fejünként két-száz-kétszáz pengőt fizetett a Milko. A mennyiségtől függően négyen vagy tizenhatan möntek a fát, de azok mind fölvegiek vóttak. En huszonháromtúl jártam az apámékkal. Mink mán főmötünk Tiszabecsig. Vársárosnaményig is. Jó péz vót benne, de nagyon veszélyes foglalkozás vót, amit én a veszéllyel együtt nagyon szerettem. Az én időmben az öregapám, a Csöti Imre mög az Andor, az öreg Kuskula, az öreg Szabó Tóni, mög az öreg Szatyng András vóttak a fapászto-

Kiskunsági pásztor- és lovasnapok

A Dömsöd melletti Apajpusztán július 29. és 31. között rendezik meg a XVI. kiskunsági pásztor- és lovasnapokat. Az esemény sorozat három napján tartják meg a Budapesti Honvéd nemzetközi lovasversenyt, és a fogatok országos bajnokságának maratoni hajtóversenyt. A lovassportok kedvelői nemzetközi díjugrató és terepversenyeket is megtekinthetnek, s lesz ifjúsági lovas műsor. A versenyen cseh, lengyel, jugoszláv, NDK- és NSZK-beli, valamint osztrák, román és szovjet csapatokat is meghívtak. A pusztai hagyományokat eleveníti fel a csikósok bemutatója, a méneshajtás.

A versenvek és bemutatók szünetében népi együttesek és táncosok lépnek fel. Az idén is hangulatos sá teszi a programot a birkapörkölt és halászlé-főzőverseny, illetve az ökörsütés. A hagyományokhoz híven tombolasorolást is rendeznek, melyen a szerencsések hároméves csikót és rackajuhot nyerhetnek.

Földgömb-óriás

Két méter tízennyegy centiméter átmérőjű, több mint ötszáz kilogramm annak a gigantikus földgömbnek az adatai, amely a Permi Állami Egyetemen készült. A földgömb azonban nem tekintélyes méretével tér el elsősorban társaitól, hanem abban, hogy bontásban visszaadja a Csendes-óceán mélyének és a szárazföldnek a domborzatát. Nemcsak horizontálisan, hanem vertikálisan is méretarányos.

Hagyományok Tápén

rokok. Nekik az vót a dóguk, hogy a fapiacon a cég szalmestörivel, mög az átadó olajjal jönn lögyenek a fátvételre, aztán vigyázzanak rá. Ezért a cég kerekért fizetett. A mi bérünk is kerekbe vót szabva. Jó vizkor, szép időben éjjel-nappal gyűttünk, de ha esett, fűjt, nagyon mögdolgoztunk a pöngő. Komp közelibe nagyokat hujágtattunk, hogy a révszők eresszék le a kötelet. Egyször nem halották – tudom, a nagyrévi kompnál történt –, neki-möntünk a bíbicós kötelnek. Setye Jóska előreszaladt, aztán az olajfejével egycsapásra elvágta a drótkötelet. Nagyon szép, de nehéz munka vót a miénk, amit csak erős kosztal löhetett csinálni. Napokig tartó úton a tutajon bokrácsba főztük a krumplis tarhonyát, vagy a partról elkaptott bürgéből a bürgepaprikát. Ha nagyon mustoha vót az üdö, mögálltunk valamelyik falu alatt. A közeli kocsmába vartuk a csöndesödést, aztán hajcs, hazáig.

— Kik voltak a társai?

— Harmincnyolctól, amikor mán én vótam a vállalkozó, akkor a Rádás Jóska, a Szatyng Pista, a Szutyak András, a Kuszi Gyura, Biacs Jani, Dúró Pista, a Csöti testvérei, a Setye Misa, mög a Kisgyász Baja Jóska a fiával együtt.

Sándor bácsi ma térsznyugdijas, felesége a házinyugdijas. Nemrég építettek új házat. Tágas, szép szobában emlékezik a két ember: Sándor bácsi a tutajozásra, felesége meg a sok izgalommal töltött napokra és éjszakákra, amikor az „embőre vizön vót”.

Ifj. Lelc József

reflektor

Gyerekek, veszélyben

HÍR: Szeged-Kiskundorozmán, a Felszabadulás utcában egy autóbussz mögül futott át az úttesten házuk irányába Veres Éva 8 éves kislány, és egy odaérkező motorkerékpáros elütötte. A megsérült gyermeket a mentők a szegedi II. számú kórházba szállították.

A baleset hétfőn történt. Holnap, pénteken, az általános iskolákban befejeződik a tanítás. Az iskolai kötetmek-től felszabaduló gyerekek a nap szinte minden időszakában jelen lesznek az utcákon, tereken, s természetesen a közutakon is. Játsszanak, szaladnak, rohanak. Mert fiatalok. És ugyanakkor az is természetes, hogy az elpattanó labda után rohanó gyerekek nem gondol az úttestre lépés előtt az őt fenyegető veszélyekre. Arra például, hogy ott jöhet egy motorkerékpár, autó, s a járművezető bármint csinál – fékez, manőverez –, elgázolhatja.

A nyár a gyerekek, a fiatalok „ideje”. Életkortól függetlenül előkerül a görkorsolya, a foci, a bicikli és a kismotor. Persze mindezek eddig is használatban voltak, csak hogy most, e hét végétől megfordul a sorrend: a gyerekeknek átadásra annyi idejük lesz játszásra, biciklizésre, motorozásra, amennyit eddig az iskolák padjaiban és a napközökben töltöttek el.

Nyár és vakáció az iskolások szemszögéből nézve egy fogalmat jelent. A gyerekek most is úgy töltik majd idejüket, mint általában eddig is, minden nyáron. Akkor miért beszélünk – illetve írunk – most külön rólok? Valóban olyan nagy veszély fenyegeti őket?

A kérdések megválaszolásához beszereztük az elmúlt két és fél év baleseti statisztikai adatait. Azokból tudjuk, hogy meggyénben 1981-ben összesen 84 tizen-négy éven aluli gyermek sérült meg közlekedési baleset miatt, és közülük 21 súlyosan. Tavaly 75 általános iskolás, vagy még annál is fiatalabb gyerek sérült meg utainkon, ugyancsak balesetek következtében. Közülük három meghaltak, huszonegy súlyos sérüléseket szenvedtek. Csak a nyári időszakokat vizsgálva azt mutatják az adatok, hogy tavaly és tavalyelőtt is 27–27 gyer-

meket ért baleset. Amíg 1981-ben a nyár folyamán kilenc gyerek sérült meg súlyosan, tavaly nyáron balesetek miatt három gyermek meghalt, további tíz pedig különböző súlyos sérüléseket szenvedett.

Az említett veszélyek megelőzése, elhárítása érdekében számos intézkedés történt. A szegedi városi tanács vb művelődésügyi osztálya például még május 20-án körlevelet küldött ki a meggyezékhely valamennyi általános és középiskolai oktatási intézménye vezetőjéhez. Felkérték az iskolaigazgatókat, hogy még a tanévzárás előtt valamennyi osztályfőnök beszéljen a gyerekekkel – osztályfőnöki órák keretében – azokról a veszélyforrásokról, amelyek a szünetben baleseteket idézhetnek elő. Reméljük, a pedagógusok figyelemfelhívása eléri kívánt hatását. Az utóbbi egy-két évben bekövetkezett gyermekbaleset-növekedés azonban arra is int, hogy ne legyünk túlzottan optimisták.

A pedagógusok minden igyekezetére kevés marad akkor, ha a gyermek az utcán szüleitől és általában véve a felnőttektől rossz példákat lát. Mert olyat viszont lépten-nyomon láthat. A városközpontban – és mindegy, melyik városról beszélünk – a felfestett zebra-k mellett alig 10–20 méterre gyalogolnak át a felnőttek az úttesten a másik oldalra, s gyakran kézen fogva kisgyerekeiket, esetleg babakocsit tolva. A zebra-n viszont azt tapasztaljuk, hogy a gyalogosok közt haft az autós, úgy kell félreugrani előle. Hasonló példákért sajnos sehol sem kell messzire menni. A gyermek pedig fogékony. S nem csak a tanított szabályokra.

A felnőttek többsége egy elhaladó jármű után rögtön az úttestre lép. Ezt látja a gyerek, s az intelmekkel bizony nem nagyon törődik. Így, jármű mögül lépett ki – bár futva – a fentebb említett dorozsmai kislány is. Ó most már bizonyára jobban odafigyelne az intelmekre. És a többi gyerek? Jó lenne, ha nem járnának hasonlóan, ha az ő példáján okulnának.

Megkülönböztető címkék

Több országban a forgalmi rendszámok mutatják azt, hogy a jármű tulajdonosa hol lakik. Hazánkban ezek a most már kapható matricák ugyanezt a célt szolgálják. (Fotó: Lázár Mihály)

Az Országos Közlekedésbiztonsági Tanács titkársága és a Magyar Autóklub megkülönböztető célzatú matricákat gyárt, amelyeket a személygépkocsik hátsó szélvédőinek bal alsó sarkában lehet elhelyezni. Az öntapadós címkék 10x10 centiméter nagyságúak, piros-fehérszöld színűek, bennük közepén egy sárga színű háromszöggel, ahol pedig az ország 19 megyéje, illetve 6 kiemelt nagyváros feltüntetésevel.

Zrinyi Péter